

LA CNT A CATALUNYA ENTRE REVOLUCIÓ I REFORMA (1930-1936)

EULÀLIA VEGA
Universitat de Lleida

RESUM

L'article fa una aproximació a les aportacions historiogràfiques que sobre l'anarcosindicalisme s'han fet en les darreres dècades i de manera concreta sobre la CNT durant els anys republicans. Al mateix temps, fa referència a les divergències que hi va haver en la seva militància sobre l'estratègia que calia desenvolupar davant del moment: fer la revolució de manera immediata o preparar-se per al futur revolucionari. Finalment, valora la trajectòria del sindicat confederal al llarg d'aquests difícils anys i el paper que va tenir en la vida social, política, econòmica i cultural catalana.

PARAULES CLAU

Historiografia, CNT, anarcosindicalisme, Segona República.

ABSTRACT

The article makes an approach to history contributions about anarcosindicalism of recent decades, and in a more specific way, about CNT during the years of the Spanish Second Republic. At the same time, the article deals with differences within CNT related to the strategy needed in every moment: to make the revolution immediately, or to be ready for a revolutionary future. Finally, it evaluates the role of the confederal trade union during these hard years and in the social, political, economic and cultural Catalan life.

KEY WORDS

Historiography, CNT, anarcosindicalism, Second Spanish Republic.

LES APORTACIONS HISTORIOGRÀFIQUES

La Confederació Nacional del Treball (CNT) ha estat un dels moviments socials de més transcendència dins de la història del nostre país en l'època contemporània. El coneixement de la seva història, així com la de l'organització anarcosindicalista, s'ha anat enriquint en les darreres dècades. Fins als anys seixanta, el tema del moviment obrer havia estat bandejat dels estudis històrics, després va ser recuperat a poc a poc per la historiografia. Entre els treballs pioners cal citar, entre d'altres, els de C. Martí (1959) i J. Termes (1972) sobre l'anarcosindicalisme al segle XIX, amb els quals va arrencar la tradició científica en la història del moviment obrer. Posterior-

ment, el tema ha estat progressivament incorporat en els estudis dels historiadors. Entre les aportacions precursors fetes a la història de la CNT, cal citar els treballs de X. Cuadrat (1976) i J. Romero Maura (1975) sobre els orígens de la Confederació i els de J. C. Ullman (1972) i A. Balcells (1965) sobre la dècada dels anys vint.

Els anys vuitanta, i coincidint amb el final de la transició, el tema del moviment obrer i el de la CNT van ser objecte prioritari d'estudis. Hi va haver un nou replantejament de la tasca feta fins al moment i un ampli debat sobre la manera d'abordar la història obrera. Les aportacions metodològiques dels treballs de la historiografia europea en general, i l'anglesa en particular, van provocar un nou enfocament dels treballs existents sobre la classe obrera i van obrir unes noves vies de plantejament de la seva història. Entre aquests treballs cal destacar l'obra d'E. Hobsbawm (1979) i E. P. Thompson (1977), especialment. Tot i reconèixer l'important aportació que representaven els estudis que s'havien fet sobre les organitzacions obreres a l'Estat espanyol, aquests havien fet una història institucional de les organitzacions obreres, centrada molt especialment en l'estudi doctrinal de l'organització, en les declaracions ideològiques realitzades en els congressos i en els fets singulars que van comptar amb l'actuació de la Confederació. D'altra banda, els treballs d'investigació de P. Gabriel (1981), J. L. Martín (1983) i M. Lladonosa (1988) sobre el moviment obrer posterior a la Primera Guerra Mundial ens oferien ja des de perspectives molt diverses un camí nou i innovador.

Per a l'estudi de l'anarcosindicalisme durant la Segona República són fonamentals els treballs d'A. Elorza *La utopia anarquista bajo la Segunda República* (1973), d'A. Balcells *La crisis del anarcosindicalismo y el movimiento obrero en Sabadell entre 1920 y 1936* (1974), de S. Tavera *La ideologia política del anarcosindicalismo catalán a través de su propaganda* (1980), d'E. Vega *El trentisme a Catalunya* (1980) i de X. Paniagua *La sociedad libertaria* (1982), que eren importants per definir les diverses posicions ideològiques i doctrinals, i les estratègies existents entre la militància anarcosindicalista dels anys trenta. El treball d'A. Balcells *Crisis económica y agitación social en Cataluña de 1930 a 1936* (1971) ofereix un bon marc econòmic on es va desenvolupar el moviment obrer de Catalunya els anys trenta.

També són de molta utilitat les darreres aportacions fetes als estudis del moviment obrer a Catalunya des de la història local. Aquest és un dels camps més prolífers i que més està enriquint la història de Catalunya, que ens ajuda a tenir una visió més completa d'aquesta història, fora de les visions localitzades a la ciutat de Barcelona.¹ Altres enfocaments importants que poden ajudar a tenir una vi-

1. Destaquem, entre d'altres, els estudis de J. M. BENAUL *et al.* (1986), *La República i la Guerra Civil: Sabadell. 1931-1939*, Sabadell, Ajuntament; M. TERMENS I GRAELLS (1991), *Revolució i Guerra Civil a Igualada (1936-1939)*, Barcelona, Abadia de Montserrat; M. DUCH PLANA (1994), *República, reforma i crisis: El Camp de Tarragona. 1931-1936*, Tarragona, Ed. El Mèdul. Entre els que tracten específicament de l'anarcosindicalisme, el de J. SERRA I CARNÉ (1988), *El moviment obrer al Bages i al Berguedà durant la Segona República*, Manresa, Centre d'Estudis del Bages; A. ANDREASSI (1996), *Libertad también se escribe con mi-*

sió més àmplia de l'anarcosindicalisme català són els treballs d'àmbit regional,² cultural³ o biogràfic,⁴ així com els basats en la renovadora metodologia de la història oral.⁵ Finalment, el treball ja clàssic de J. Brademas *Anarcosindicalismo y revolución en España* (1974) i el de J. Casanova *De la calle al frente. El anarcosindicalismo en España. 1931-1939* (1997) constitueixen dues bones síntesis molt útils sobre la trajectòria interna de la CNT en relació amb la realitat republicana.

Aquests treballs són el marc imprescindible per posar les bases de la trajectòria del moviment cenetista en l'etapa republicana. De manera preferent, en el meu treball *Entre revolució y reforma. La CNT a Catalunya (1930-1936)* (Vega, 2004) m'he centrat en l'actuació i trajectòria sindical de la CNT al llarg de la Segona República i en el paper hegemònic que aquesta organització va tenir entre la classe treballadora de Catalunya. Només amb el coneixement de la pràctica sindical de la CNT s'entén la seva història com a moviment social arrelat entre la classe treballadora catalana. Per tant, he donat més importància a la pràctica sindical i a l'actuació de l'organització en l'extensa conflictivitat social i laboral que hi va haver en els anys trenta, aspectes que no havien estat tractats, que no pas a la seva ideologia. Aquest treball vol contribuir a omplir la llacuna que sobre el paper sindical de la CNT hi havia en el període republicà. Al mateix temps, he volgut donar una visió més àmplia i aproximar-me a la situació econòmica i social en què vivia la classe obrera i fer-ne una caracterització en el marc geogràfic del nostre treball. En aquest sentit, he realitzat una aproximació del tema des de dos punts de vista: el primer, el de la classe treballadora, i el segon, el de

núscula: *Anarcosindicalismo en Sant Adrià (1926-1939)*, Barcelona, Ed. Hacer; J. J. GALLARDO (2000), *Los orígenes del movimiento obrero en Santa Coloma de Gramenet. El anarcosindicalismo (1923-1936)*, Santa Coloma de Gramenet, Grupo de Historia José Berruero.

2. Com per exemple els treballs de G. KELSEY (1994), *Anarcosindicalismo y Estado en Aragón: 1930-1938*, Madrid, Fundación Salvador Seguí; A. BARRIO (1988), *Anarquismo y anarcosindicalismo en Asturias (1890-1936)*, Madrid, Siglo XXI; E. MONTAÑÉS (1989), *Anarcosindicalismo y cambio político: Zaragoza, 1930-1936*, Saragossa, Institución Fernando el Católico; D. PEREIRA (1994), *A CNT na Galicia. 1922-1936*, Santiago, La Jovento; J. L. GUTIERREZ MOLINA (1994), *Crisis burguesa y unidad obrera: El Sindicalismo en Cádiz durante la Segunda República*, Móstoles, Madre Tierra.

3. S. TAVERA (1992), *Solidaridad Obrera: El fer-se o desfer-se d'un diari anarcosindicalista (1915-1939)*, Barcelona, Diputació; D. MARÍN (1997), *De la llibertat per conèixer al coneixement de la llibertat: l'adquisició de cultura en la tradició llibertària catalana durant la dictadura de Primo de Rivera i la Segona República Espanyola*, Universitat de Barcelona, tesi doctoral; F. J. NAVARRO NAVARRO (1997), *El paraíso de la razón: La revista Estudios (1928-1937) y el mundo cultural anarquista*, València, Ed. Alfons el Magnànim; E. MASJUAN (2000), *La ecología humana en el anarquismo ibérico*, Barcelona, Madrid, Icaria-Antrazyt; X. Díez (2001), *Utopia sexual a la premsa anarquista de Catalunya*, Lleida, Pàges Editors.

4. A. GAVALDÀ I TORRENS (1986), *El pensament agrari de l'anarquisme a l'Alt Camp: 1923-1939. El paper de Pere Sagarra i Boronat*, Tarragona, Diputació.

5. C. BORDERÍAS (1977), *La insurrección del Alto Llobregat: Enero 1932. Un estudio de historia oral*, Universitat de Barcelona, tesi de llicenciatura; A. MONJO I C. VEGA (1986), *Els treballadors i la Guerra Civil: Història d'una indústria catalana col·lectivitzada*, Barcelona, Empúries; M. VILANOVA (1995), *Les majories invisibles: Explotació fabril, revolució i repressió. 26 entrevistes*, Barcelona, Icaria; A. MONJO (2003), *Militants: Participació i democràcia a la CNT als anys trenta*, Barcelona, Laertes.

l'organització sindical de què va dotar-se durant la Segona República. Els nexes d'unió són complexos, encara que a les poblacions catalanes analitzades una majoria de la classe obrera estava sindicada a l'organització anarcosindicalista. Tanmateix, el seu compromís amb l'organització sindical no va ser homogeni. Hi havia els militants, que ocupaven càrrecs en els diversos àmbits de l'organització i tenien una participació destacada en les activitats sindicals, i els afiliats, amb una actuació més passiva, que sovint quedava reduïda a la cotització de les quotes sindicals.

LES DIVERGÈNCIES ENTRE LA MILITÀNCIA

Abordar l'estudi de la trajectòria de la CNT a Catalunya obliga, també, a fer referència a les divergències que hi va haver entre la seva militància sobre l'estratègia que calia desenvolupar davant el moment polític republicà: fer la revolució de manera immediata o preparar-se per al futur fet revolucionari. Per entendre el context en què es varen donar aquests debats, és imprescindible tenir en compte l'actitud que la República va tenir envers les demandes laborals i reivindicatives fetes pels treballadors. En els nombrosos conflictes laborals que van tornar a plantejar-se dies després de la proclamació de la República, quedava clar que les expectatives de canvi eren moltes entre la classe treballadora. Tanmateix, algunes de les primeres demandes van ser durament reprimides (vaga dels pescadors de Pasai, Euskadi, vaga general de Sevilla, vaga de la Telefónica, etc.). De fet, l'Exèrcit, la Guàrdia Civil i les forces coercitives de la República continuaven sent les mateixes de sempre i actuaven com en el temps de la monarquia. Els conflictes assenyalats no van ser aïllats. S'inscriuen en un marc conflictiu de vagues generals, laborals i revolucionàries que van esclatar a l'estiu i a la tardor de l'any 1931. Els dirigents moderats i sindicalistes volien aturar la situació que desbordava la mateixa organització confederal, mentre que els sectors més radicalitzats feien tot el possible per crear un ambient revolucionari. A final d'agost, els dirigents confederals van treure un manifest on explicaven la seva visió del moment i definien el que havia de ser una revolució. Aquesta tasca no podia ser obra d'una minoria radicalitzada, que sense haver preparat el moviment tot ho confiava a l'atzar. Els militants sindicalistes creien que la revolució només podria ser factible si sorgia de la decisió de tota la classe treballadora, organitzada en la CNT. El manifest anava signat per trenta destacats militants cenetistes. Per aquest motiu, des d'aleshores, van ser coneguts com a *trentistes* tots els obrers que mantenien posicions moderades i similars a les dels dirigents signants.

Entre aquests dirigents trobem militants que a l'estiu de 1931 ocupaven càrrecs de responsabilitat en els sindicats, estaven en llocs clau de l'organització i col·laboraven en l'important portaveu confederal *Solidaridad Obrera*. Destaquem, entre d'altres: Angel Pestaña, secretari del Consell Nacional (CN); Joan Peiró, director de *Solidaridad Obrera*; S. Clara, Ricard Fornells i Agustí Gibanel, membres de la redacció d'aquest periòdic; Pere Massoni, que n'era l'administrador; Francesc Arín, president del Sindicat del Transport; Joaquín Cortés, membre de la Junta del Sindicat del

Tèxtil i delegat al CN; J. López, de la Junta del Sindicat de la Construcció; Camil Piñón, de la Junta del Sindicat del Transport, i P. Alfarache, president del Sindicat d'Arts Gràfiques. La majoria eren destacats militants de la ciutat de Barcelona, però també n'hi havia algun de les comarques dels voltants de la ciutat, com ara Pere Cané, destacat militant del Sindicat del Vidre de Badalona; Espartaco Puig, de la Federació Laborista (FL) de Terrassa, i Marià Prat, president del Sindicat del Transport de Manresa i membre de la FL d'aquesta ciutat.

Enfront d'ells hi havia els que podem anomenar *faistes*, els militants que mostaven el seu desacord i descontentament per l'orientació que els veterans dirigents confederals donaven a l'organització. Entre els promotors d'aquest sector, hi havia militants confederals més joves, que tot just havien arribat a l'organització després de la proclamació de la República, perquè estaven a l'exili, a la presó o fent altres tasques diferents de les pròpiament sindicals. Tenien en comú una intransigència davant de qualsevol desviacionisme de la trajectòria revolucionària que, segons ells, la CNT havia d'emprendre. Destaquem, entre aquests, J. García Oliver, el cap més visible de la posició radicalitzada de la CNT i que la defensà amb més ímpetu des dels primers mesos de la República; F. Ascaso i B. Durruti, que una mica més tard es van incorporar al grup de l'oposició i que juntament amb García Oliver, R. Sanz i G. Jover van formar l'any 1933 el grup Nosotros, que va decidir, aleshores, la seva incorporació a la Federació Anarquista Ibèrica (FAI). Altres destacats militants faistes de Catalunya eren: Felipe Alaiz, Liberto Callejas, A. G. Gilabert, Severino Campos, J. R. Magriñà, Arturo Parera, Manuel Rivas, Josep Alberola, Patricio Navarro, entre molts d'altres. Hi havia grups anarquistes a Saragossa, València, Andalusia, però la seu principal era, sens dubte, Catalunya. En sentit estricte, el comitè peninsular de la FAI estava format, l'any 1931, per Juan Manuel Molina, *Juanel*, que n'era el secretari, Portela i Luzbel Ruiz, tots de Barcelona; Merino, militant aragonès, i Ricardo Peña, representant d'Andalusia-Portugal. Tenien com a portaveu el periòdic *Tierra y Libertad*, des d'on difonien les seves consignes enfront de la República.

Les dues postures representaven dues trajectòries oposades i antagòniques del que havia de ser la marxa de la CNT. Dues visions que a Catalunya no van saber complementar-se, sinó que van topar, i es van produir situacions de tensió i violència, de discussió apassionada en les reunions dels sindicats, en els plens regionals i en els congressos nacionals. Els faistes creien que si aconseguien desplaçar els militants anarcosindicalistes moderats dels llocs clau de l'organització no tindrien problemes per portar la CNT cap a camins més revolucionaris. Una lluita encesa es va desencadenar des de l'estiu de 1931 per contestar la seva posició. Pestaña, que ocupava un lloc clau en l'organització, la de secretari del CN, va ser el primer blanc de la militància radical. Li varen fer fortes crítiques per haver retirat l'ordre de vaga general a tot l'Estat en protesta pels fets de Sevilla el 25 de juliol de 1931. Pestaña va haver de fer una justificació pública.

Aquest militant va aguantar amb més o menys èxit les crítiques i les nombroses campanyes que els militants radicals varen fer contra la seva persona. Finalment, va

dimitir la secretaria del CN el març de 1932, amb motiu dels fets insurreccionals del gener de 1932 a l'Alt Llobregat. Pestaña, des de *Solidaridad Obrera*, no deixava de repetir que calia actuar, manifestar els seus punts de vista, per salvar l'organització. El moment present requeria la màxima responsabilitat de tots els militants de la CNT per fer tasca positiva. Així analitzava la situació de la Confederació: «Frente a nosotros tenemos enemigos poderosos, fuertes, agresivos. Casi al lado tenemos enemigos que nos acechan para aprovecharse de los despojos si el grueso de nuestras fuerzas se desbanda. Dentro de nuestra organización tenemos a quienes, irreflexivos, todo lo echan a rodar en el primer momento de mal humor o por un mal entendido prurito de dominio, de afán de mando, de insania de poder».⁶ Així, els militants de la CNT havien d'estar alerta i anar preparats en la lluita contra els diversos fronts que tractaven d'encercar-la: la burgesia i el Govern republicà, que estava al seu servei; els comunistes, que volien aprofitar el moment de crisi confederal per aconseguir el control de la CNT, així com els socialistes, que pretenien engrandir en tot moment les files del seu sindicat. I, finalment, els militants cenetistes que no tenien paciència i a la més petita crítica abandonaven les seves obligacions sindicals, i així facilitaven les coses als més radicals.

Aquesta última crítica de Pestaña anava dirigida a J. Peiró per la seva actitud dimissionària en el difícil moment que estava passant la CNT. La vaga general revolucionària de setembre de 1931 havia aguditzat l'enfrontament entre les dues tendències i va provocar la dimissió de J. Peiró i de tota la redacció de *Solidaridad Obrera* el 22 de setembre de 1931. Aquest retret era compartit per altres veterans militants. S. Clara, redactor amb J. Peiró de *Solidaridad Obrera*, creia que aquest actuava sota els seus impulsos, sense veure les conseqüències que les seves actuacions podien portar a l'organització en general i a la tendència en concret. Peiró era un militant molt respectat per tota l'organització, però «poc amic d'estratègies pensades en conjunt». Davant del moment de crisi interna, si bé les seves posicions coincidien plenament amb la dels signants del manifest trentista, no va adquirir mai un compromís ferm amb la tendència, com, al contrari, sí que ho varen fer Pestaña, J. López, D. Torres, F. Arín i molts d'altres. Gairebé podríem dir que el lligam de Peiró amb els militants trentistes durant l'escissió de la CNT i la formació dels Sindicats d'Oposició va ser mínima i mai no va mostrar-se entusiasta pels esdeveniments. La militància de Peiró va ser intensa amb la tendència moderada l'any 1930 i part de 1931, però una vegada les seves posicions van ser contestades l'any 1931 aquesta militància va ser mínima i poc combativa envers els militants faistes. Des de la premsa, expressava amb serenitat els seus punts de vista. Contràriament, el compromís d'A. Pestaña va ser molt més decidit per tal de preservar l'organització de la radicalització creixent.

Aquesta actitud decidida de certs militants no va poder impedir que la tendència radical anés guanyant terreny. La resposta repressiva de la República envers les demandes dels treballadors tampoc no afavoria precisament les posicions modera-

6. A. PESTAÑA (1931), «Hay que actuar», *Solidaridad Obrera* (Barcelona), núm. 263 (24 setembre).

des dels trentistes. Així, a final de l'any 1931, pràcticament dominaven tots els ressorts de l'organització. G. Jover, R. Sanz i G. Oliver acompanyaven Pestaña en les seves tasques en el CN a partir del gener de 1932. F. Ascaso, Canela, Navarro i Porquet formaven part del Consell Regional (CR), el secretari del qual era el trentista F. Mira. El secretari de la FL era el militant anarquista Segundo Martínez i la correlació de forces en el seu interior era lleugerament favorable a la tendència faista.

La posició de la FL de Barcelona era fonamental donada la seva importància numèrica. Al llarg de 1931 tenia una afiliació de més de 150.000 treballadors, cosa que representava més de la meitat de la totalitat d'adherents de la Confederació Regional del Treball (CRT) de Catalunya. Per aquest motiu, les resolucions de la reunió del Congrés Local de Sindicats de Barcelona, celebrat el 29 de setembre de 1931, tenien una forta significació. Hi va assistir una representació de dinou sindicats de la ciutat i també molts militants interessats a seguir la marxa de la Confederació. Una de les qüestions que va provocar més polèmica va ser la necessitat de crear sindicats d'indústria a Barcelona. Els sindicats opositors van ser principalment el de la construcció, el de la fusta i el dels intel·lectuals. Tot i que la qüestió va tornar a posar-se a votació, amb el resultat de setze sindicats a favor i els tres citats en contra, va acordar-se que una comissió fes un estudi a tots els sindicats sobre la conveniència d'introduir les federacions nacionals d'indústria (FNI) a cada ram. Això volia dir l'ajornament de la qüestió i que els militants defensors de les FNI havien quedat en minoria en la FL.

L'altre punt d'importància que es va discutir va ser el de la dimissió de la redacció de *Solidaridad Obrera*. Les intervencions i la votació posterior demostraven que la majoria, onze sindicats, acceptaven la dimissió de bon grat i proposaven com a director Felipe Alaiz, Gallego Crespo i Medina González, tots ells militants faistes i col·laboradors de periòdics anarquistes. Una minoria, formada per quatre sindicats —el de la Pell, el Mercantil, el d'Arts Gràfiques i el d'Alimentació—, no la va acceptar fins a la celebració del següent ple regional, i tres sindicats van abstenir-se. Poca repercussió havia causat el gest dimissionari de Peiró entre la militància confederal. El Congrés Local va nomenar tres delegats per al CR, que van recaure en la tendència més radical: Canela, del Sindicat de la Construcció; F. Ascaso, del Sindicat Fabril i Tèxtil, i Porquet, del Sindicat d'Arts Gràfiques. Les preses de posició dels diversos sindicats de Barcelona demostraren que la tendència moderada havia quedat en minoria en la FL de la ciutat. En el ple regional, celebrat a Barcelona de l'11 al 13 d'octubre de 1931, la redacció dimissionària es va negar a explicar els motius que havien motivat la seva actitud per no aguditzar les lluites internes. Aquesta postura va afavorir l'elecció d'una nova redacció de caràcter més radical. Fou elegit com a director Felipe Alaiz, destacat militant faista, i com a redactors, T. Cano Ruiz, Liberto Callejas, E. Labrador i Eusebi C. Carbó. També havien estat proposats J. García Oliver, F. Montseny, E. Fontaura, Medina González i Josep Alberola.

L'existència d'aquestes dues posicions enfrontades va dividir la CRT de Catalunya. Els militants anarcosindicalistes moderats van ser marginats de la direcció de la Confe-

deració i expulsats dels sindicats de ram als quals pertanyien, i es va iniciar un procés escissionista que va desembocar en la creació dels Sindicats d'Oposició a la CNT a mitjan 1933. La impossibilitat de portar a terme cap de les seves alternatives, per manca de suport i per la radicalització social existent, va dur els Sindicats d'Oposició a la reunificació final amb la CNT, el maig de 1936, a les portes de l'esclat de la Guerra Civil.

UNA VALORACIÓ FINAL

No es pot entendre la CNT identificant-la amb un moviment o amb un partit polític, amb una direcció única estatal o nacional, i amb una estratègia i tàctica uniforme i generalitzada en tots els seus nuclis organitzats. Si s'assimila la CNT, organització anarcosindicalista, antipolítica, antiestatal i federalista, amb la uniformitat d'un partit polític o fins i tot d'un sindicat sota la seva influència, correm el risc de no entendre el que s'està analitzant. Per aquest motiu, quan s'estudia la CNT catalana en el període dels anys trenta, és interessant aproximar-s'hi no només des del seu nucli principal o més important, com era el de la ciutat de Barcelona, la localitat on estava la seu del CN, del CR i del diari confederal *Solidaridad Obrera*, sinó també des d'altres poblacions industrials catalanes. Aquesta visió més àmplia geogràficament ens pot enriquir l'anàlisi i ens pot fer veure la complexitat d'aquesta organització i la importància que realment la CNT va tenir en la vida social, política, econòmica i cultural catalana en aquest període tan important de la nostra història.

Al mateix temps, aquesta visió també possibilita aproximar-nos a altres tipus de discursos i de preocupacions que els que veiem a través dels comunicats de la premsa confederal, dels manifestos i de les circulars dels comitès representatius de l'organització, el CN i el CR, principalment. Els dirigents de les poblacions catalanes i els representats dels sindicats de ram ofereixen normalment uns discursos molt més pragmàtics i realistes, molt més lligats a la realitat que coneixen i desitgen canviar. Recollir, per tant, tota aquesta problemàtica ens aproxima a una altra història de la Confederació, la que, en realitat, es feia més enllà dels discursos grandiloqüents i dels articles de premsa encoratjadors. La història que m'interessa reflectir és una història molt més pragmàtica. La que havien de fer els homes i les dones quotidianament, des de la fàbrica o el taller, amb condicions de treball dures i amb salaris insuficients per viure ells i la seva família. És la història de la gent que va veure en la Segona República un moment polític esperançador, una possibilitat de canvi per a les seves vides i van lluitar per tal d'aconseguir-ho.

La CNT va ser una organització que va oferir als treballadors i treballadores del nostre país una alternativa de canvi i de millora de les seves vides i també de les dels seus fills. Molts van sindicalitzar-se confiant en aquesta perspectiva gràcies al moment polític republicà. A la primera afluença massiva i entusiasta al sindicat anarcosindicalista en el primer any republicà, va seguir una decepció posterior. Les demandes de millora en les condicions de treball no sempre s'aconseguien i l'ús de la vaga era gairebé sempre necessari per conquerir alguna cosa. Moltes vegades, les vagues s'a-

llargaven i la solidaritat d'altres rams no era suficient per aguantar tants dies sense salari. Es tornava de nou a la feina havent-se aconseguit poc o res. El sindicat intentava per tots els mitjans evitar aquestes situacions i s'utilitzaren fortes mesures de pressió a la patronal, quan aquesta s'entestava en la seva resistència a negociar. L'ús de l'amenaça i la violència no era en absolut descartat en aquest context.

Un dels objectius dels militants de la CNT durant la Segona República va ser recuperar l'important paper sindical que l'organització havia tingut els anys vint, quan la majoria de la classe obrera catalana hi estava sindicada. La reorganització sindical i les primeres mobilitzacions dels treballadors i treballadores encapçalades per la CNT eren, doncs, cabdals en aquest aspecte. La CNT va haver de fer-se de nou el seu espai. En general, no va tenir problemes per aconseguir-ho en la majoria de rams industrials i localitats on ja hi havia una tradició anterior. Encara estava present el record del seu prestigi i el dels seus dirigents. Tanmateix, alguna vegada, en algun ram, com ara al port de Barcelona, o en alguna localitat, com ara Mataró, aquesta situació es va veure contradita per l'existència del sindicat socialista Unió General de Treballadors (UGT). En aquests casos, la CNT va utilitzar totes les eines a les seves mans per tal de continuar exercint la seva influència. També es podien utilitzar les pressions i la violència en aquesta lluita per tal d'aconseguir de nou el seu espai sindical.

Més endavant, la CNT entrà en una altra etapa, on es veié contestada per primera vegada la seva hegemonia com a central sindical a Catalunya. A partir de l'any 1932, i en bona part com a conseqüència de la lluita de tendències en el seu si i del triomf de la tendència més radical, que provocà l'expulsió dels trentistes i comunistes de les seves files, es donà una major diversificació sindical. Trentistes i comunistes varen formar a partir de l'any 1933 sindicats al marge de la CNT «oficial»: els Sindicats d'Oposició a la CNT, per part dels trentistes, i els sindicats expulsats de la CNT, pels comunistes del Bloc Obrer i Camperol (BOC). Els antics militants cenetistes, conjuntament amb altres sindicats existents com ara la UGT, varen formar fronts únics sindicals per encarar la influència de la CNT i per portar a terme les seves lluites reivindicatives. Per primer cop en la història del moviment obrer català, es varen organitzar vagues i conflictes per part de sindicats al marge de la CNT, fet que no va agradar a aquesta organització. La lluita per l'hegemonia cenetista, que no s'havia vist replicada en general per l'existència de la central socialista UGT, pel seu escàs arrelament a Catalunya, es va veure en perill per la creació d'aquests nous sindicats al seu marge.

Amb les expulsions, la CNT catalana guanyava en coherència interna, però també perdia la seva exclusivitat i hegemonia en el camp sindical. La tendència més radicalitzada, que des de l'any 1932 passava a dirigir la CRT de Catalunya, impulsaria sense oposició interna la tàctica d'enfrontament amb les institucions republicanes. Tanmateix, també era cert que l'organització s'afeblia numèricament per la pèrdua d'efectius importants, tant qualitativament com quantitativament, perquè la Confederació catalana tenia puntals molt fermes en les potents FL de Badalona, Sabadell o Manresa, i que aquestes s'organitzessin al seu marge era un cop dur per la fortalesa

de l'organització anarcosindicalista. També ho era que els destacats militants Joan Peiró, Angel Pestaña, J. López o Francesc Arín, per citar només alguns dels més coneguts, amb tot el prestigi i la popularitat que tenien entre els treballadors catalans, estiguessin fora de la CNT i la privessin d'aquesta riquesa interna. En altres CRT d'arreu de l'Estat espanyol, excepte en la de Llevant, això no succeí. Van poder mantenir les discussions i divergències entre les tendències dins de l'organisme confederal. Les polèmiques no impediren que la CNT continués la seva trajectòria i encapçalés les seves lluites. Com que el moment no era fàcil per a l'organització cenetista, per la persecució de les lleis republicanes i per les constants clausures dels locals sindicals i les detencions dels seus militants, es varen mostrar fermament units enfront la patronal i l'Estat. D'alguna manera, les CRT de la resta de l'Estat van demostrar que era possible una entesa entre les tendències i que els principis anarquistes de federalisme, de respecte a les diferències i de democràcia interna es podien aplicar a la CNT.

A Catalunya no va ser possible arribar a una entesa entre les tendències i això va ser un drama per als treballadors i treballadores catalans. La CNT va sortir afeblida i la seva hegemonia va veure's durament contestada. La divisió del proletariat en les dures condicions en què van haver de desenvolupar les seves lluites només podia beneficiar la patronal i un Estat decidit a eliminar les organitzacions revolucionàries i els seus militants més destacats. Un excés de personalisme i d'identificació personal amb l'organització cenetista, així com l'existència de posicions més realistes i sindicalistes, va portar a l'escissió la CRT de Catalunya. Els veterans militants cenetistes, anomenats *trentistes*, van creure que els afiliats dels sindicats seguirien de manera massiva els seus postulats i les seves posicions i que si ells es posaven al marge de la CNT «oficial» els treballadors també abandonarien aquesta central sindical. La realitat va ser una altra. Algunes poblacions més decidides, com ara Sabadell, Manresa o Mataró, sí que van seguir-los. Però una gran majoria de sindicats catalans van continuar dins de les files de la CNT «oficial» i es van quedar al marge de les polèmiques. A Catalunya, la CNT era el sindicat dels treballadors i treballadores, no era un sindicat més al costat d'altres opcions. Per a molts militants i afiliats, la CNT havia tingut i continuava tenint un important paper sindical i un gran prestigi, tant entre els treballadors com entre la patronal, perquè l'abandonessin en aquell moment. Valoraven per sobre dels dirigents i les seves polèmiques la tasca feta per l'organització en el dia a dia i també en el passat. Així doncs, l'escissió va ser un fet en la CRT de Catalunya i amb aquesta augmentava la diversificació i l'afebliment en el panorama sindical català.

El perill de feixisme, la victòria de les dretes i els fets d'Octubre de 1934 varen fer replantejar la situació a les dues branques, tant a la CNT «oficial» com als Sindicats d'Opinió. Finalment, el mes de maig de 1936, aquestes van decidir reunificar-se en el Congrés de Saragossa. En totes les CRT la reunificació es va fer fàcilment. A Catalunya no va ser tan senzill oblidar totes les ofenses. Només l'esclat de la Guerra Civil va convèncer molts trentistes de la necessitat de la unió. Tanmateix, en alguna localitat, on els enfrontaments entre tendències varen ser més virulents, com ara Sabadell o

Manresa, no es va aconseguir. Tot el contrari: per votació en assemblea es decidí majoritàriament incorporar-se a les files de la UGT. Aquesta solució demostra que no hi havia homogeneïtat dins del corrent oposicionista i que, si bé varen unir-se durant els primers anys republicans per la coincidència de les tàctiques a desenvolupar en aquell moment, aquesta situació podia variar pel replantejament de les tàctiques d'uns i altres. Així, la majoria dels destacats militants oposicionistes i els sindicats que varen seguir els seus postulats van continuar dins de les tradicions de l'anarcosindicalisme a Catalunya. No ho va fer una minoria, com ara l'encapçalada per A. Pestaña i altres militants, els quals ja el 1934 van decantar-se per la intervenció política dels treballadors i van crear el Partit Sindicalista. Tampoc no ho van fer altres militants o sindicats que van adherir-se a la UGT i al socialisme, com és el cas de Manresa o Sabadell, o al comunisme del PSUC, com ara J. Moix o R. Cortada, després del juliol de 1936.

La CNT fou una organització que va tenir una intervenció important en la vida pública catalana durant els anys trenta. Des de diversos camps, tant el social com l'econòmic, el polític o el cultural, va orientar els treballadors i treballadores en les seves lluites i aspiracions de millora. El tall de la Guerra Civil i el període del franquisme, quan totes les organitzacions obreres i d'esquerres van ser perseguides, fou determinant en la interrupció de l'hegemonia que havia tingut. Des de l'origen del moviment obrer en la segona meitat del segle XIX, quan els sindicats catalans van optar per l'orientació anarcosindicalista de la Primera Internacional, s'havia pogut fer el relleu generacional en la seva militància. La formació en les tradicions de lluita s'havia pogut mantenir, malgrat els períodes de clandestinitat a què les organitzacions obreres havien estat sotmeses. Tanmateix, la repressió franquista —exili, persecucions, presons, afusellaments— fou tan eficaç que va aconseguir eliminar tota una generació i el seu relleu, així com la tradició de lluita anarcosindicalista, de la memòria col·lectiva dels treballadors. Altres tipus de sindicats van omplir aquest espai durant el franquisme. Actualment, amb l'enfonsament de l'URSS i de les alternatives comunistes, i amb els canvis que suposa la globalització, de nou se cerquen respostes i sortides a la situació de desencís generalitzat. Ben segur que les diverses tradicions del moviment llibertari, tant en el pla teòric com en el pràctic, s'han de tenir molt en compte en aquest context.

BIBLIOGRAFIA

- BALCELLS, A. (1965). *El sindicalisme a Barcelona (1916-1923)*. Barcelona: Nova Terra.
- (1971). *Crisis económica y agitación social en Catalunya de 1930 a 1936*. Barcelona: Ariel.
- (1974). «El movimiento obrero en Sabadell y la crisis del anarcosindicalismo entre 1930 y 1936». *Trabajo industrial y organización obrera en la Cataluña contemporánea (1900-1936)*. Barcelona: Laia.

- BRADEMAS, J. (1974). *Anarcosindicalismo y revolución en España (1930-1937)*. Barcelona: Ariel.
- CASANOVA, J. (1997). *De la calle al frente: El anarcosindicalismo en España. 1931-1939*. Barcelona: Crítica.
- CUADRAT, X. (1976). *Socialismo y anarquismo en Cataluña (1899-1911): Los orígenes de la CNT*. Madrid: Revista de Trabajo.
- ELORZA, A. (1973). *La utopía anarquista bajo la Segunda República*. Madrid: Ed. Ayuso.
- GABRIEL, P. (1981). *Classe obrera i sindicats a Catalunya: 1903-1920*. Universitat de Barcelona. [Tesi doctoral]
- HOBBSAWM, E. (1979). *Trabajadores. Estudios de historia de la clase obrera*. Barcelona: Crítica.
- LLADONOSA, M. (1988). *Catalanisme i moviment obrer: el CADCI entre 1903-1923*. Barcelona: Abadía de Montserrat.
- MARTÍ, C. (1959). *Orígenes del anarquismo en Barcelona*. Barcelona: Teide.
- MARTÍN RAMOS, J. L. (1983). *Las huelgas en Barcelona (1914-1923)*. Universitat Autònoma de Barcelona. [Tesi doctoral]
- PANIAGUA, X. (1982). *La sociedad libertaria: Agrarismo e industrialización en el anarquismo español. 1930-1939*. Barcelona: Crítica.
- ROMERO MAURA, J. (1975). *La rosa de fuego. Republicanos y anarquistas: La política de los obreros barceloneses entre el desastre colonial y la Semana Trágica. 1899-1909*. Barcelona: Grijalbo.
- TAVERA, S. (1980). *La ideología política del anarco-sindicalismo a través de su propaganda (1930-1936)*. Universitat de Barcelona. [Tesi doctoral]
- TERMES, J. (1972). *Anarquismo y sindicalismo en España: La Primera Internacional (1864-1881)*. Barcelona: Ariel.
- THOMPSON, E. P. (1977). *La formación histórica de la clase obrera. Inglaterra: 1780-1832*. Barcelona: Laia.
- ULLMAN, J. C. (1972). *La Semana Trágica*. Barcelona: Ariel.
- VEGA, E. (1980). *El trentisme a Catalunya: Divergències ideològiques en la CNT (1930-1933)*. Barcelona: Curial.
- (2004). *Entre revolució y reforma: La CNT a Catalunya (1930-1936)*. Lleida: Pagès Editors.